

КАФЕДРА СЦЕНІЧНОЇ МОВИ

СИЛАБУС

СЦЕНІЧНА МОВА

Освітній рівень	Перший (бакалаврський)	Курс	I-IV
Ступінь освіти	Бакалавр	Семестр	1-7
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	ECTS	14
Спеціальність	026 Сценічне мистецтво	Годин	420
Освітньо- професійна програма	Акторське мистецтво	Лекції	-
Статус	Обов'язкова	Семінари	-
Семестровий контроль	1,3, 5 - залік 2, 4, 6, 7 - іспит	Групові практичні заняття	160 - денна 50 - заочна
		Індивідуальні практичні заняття	112 - денна 35 - заочна
		Самостійна робота	148 - денна 335 - заочна

Інформація про викладачів

ПІБ, посада	Важньо́ва Людмила Андрі́ївна , завідувачка кафедри сценічної мови, професорка
Профіль викладача	https://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/TF/Vazhniova.pdf https://orcid.org/0000-0003-4704-816X
e-mail	Vazhnova50@gmail.com

ПІБ, посада	Грінік Тетяна Леоні́дівна , доцентка
Профіль викладача	https://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/TF/Grinik.pdf https://orcid.org/0000-0003-1550-4239
e-mail	tetiana.hrinik@gmail.com

ПІБ, посада	Ключка Анна Ігорі́вна , викладачка
Профіль викладача	https://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/TF/Kljuchka.pdf https://orcid.org/0000-0001-8121-4809
e-mail	serebreniko@gmail.com

ПІБ, посада	Кобзар Ірина Івані́вна , старша викладачка
Профіль викладача	https://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/TF/Kobzar.pdf https://orcid.org/0009-0006-9578-4195
e-mail	kobzariik@ukr.net

ПІБ, посада	Кулакевич Людмила Микола́ївна , викладачка
Профіль викладача	https://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/TF/Kulakevich.pdf https://orcid.org/0009-0000-9637-774X
e-mail	2951703@gmail.com

ПІБ, посада	Мохленко Ольга Федорі́вна , старша викладачка
Профіль викладача	https://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/TF/Mohlenko.pdf https://orcid.org/0000-0003-1123-9546
e-mail	mohlenko@gmail.com

ПІБ, посада	Плехун Олександр Сергі́йович , викладач
Профіль викладача	https://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/TF/Plehun.pdf

	https://orcid.org/0000-0002-3442-9513
e-mail	alexander.fon.plekhun@gmail.com

ПІБ, посада	Прибиткова Аліна Олександрівна, викладачка
Профіль викладача	https://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/TF/Drama/Prybytkova_2023.pdf https://orcid.org/0009-0002-7938-7326
e-mail	Starlet09@ukr.net

ПІБ, посада	Цимбал Наталія Миколаївна, старша викладачка
Профіль викладача	https://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/TF/Czymbal.pdf https://orcid.org/0000-0002-4145-0898
e-mail	tsymbalnatn@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Силабус навчальної дисципліни «Сценічна мова» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти «Акторське мистецтво» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». Силабус укладено відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчання. Силабус визначає обсяги знань, які повинні опанувати здобувачі вищої освіти відповідно до вимог освітньо-професійної програми, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Сценічна мова», складові та технологію оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування професійних знань і навичок у галузі техніки сценічного мовлення, розвиток загальної мовної культури, технічне тренування мовного апарату та дихання, розвиток рухливого голосу, зняття м'язових та психологічних затисків, формування навичок самостійної роботи над різними за жанром літературними творами, засвоєння теоретичних і практичних основ дисципліни «Сценічна мова», опанування та володіння виразністю і дієвістю художнього слова, використання здобутих навичок на сцені.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти

(бакалавр) повинні *знати*:

- особливості побудови та функціонування мовного апарату, принципи гігієни голосу;
- специфіку сценічного мовного звукотворення, звуковедення, голосоутворення;
- загальні основи техніки мовлення;
- прийоми дихально-голосового та дикційно-орфоепічного тренінгів;
- техніку дикційної культури вимови, артикуляції, орфоепії;
- норми сучасної української літературної вимови;
- комплекс вправ на усунення затисків, на опанування фонаційним, змішано-діафрагмальним диханням;
- особливості ідейно-тематичного, логічного, дійового аналізу твору;

уміти:

- володіти навичками формування правильної статури, черевно-грудного типу дихання та всіх якостей звучання голосу;
- володіти навичками професійного володіння артикуляцією губ, язика, нижньої щелепи, виразною та чіткою артикуляцією голосних та приголосних звуків;
- користуватися «опорним» звучанням, польотністю, звучністю й гнучкістю голосу в умовах сцени;
- володіти дикційною культурою мовлення, звертаючи особливу увагу на виразність, чіткість, закінченість артикуляційного малюнку;
- користуватися правилами літературної вимови, привласнювати авторський текст;
- володіти законами перетворення авторського тексту на живу словесну дію, створюючи мовну характеристику персонажа;
- демонструвати володіння технічними та мовно-виконавськими навичками відповідно до власних індивідуальних можливостей;

- вести роль у єдиному темпо-ритмічному, інтонаційно-мелодійному та жанрово-стилістичному ансамблі з іншими виконавцями;
- володіти знаннями та навичками, отриманими на заняттях із викладачем і закріпленими самостійною роботою;
- опановувати новітні тенденції сучасного театрального мистецтва у мовному дискурсі та творчо їх застосовувати у власній професійній діяльності.

Здобуті знання та уміння забезпечують формування таких **компетентностей**, зокрема:

- ЗК03. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК04. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК06. Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.
- ЗК07. Здатність працювати в команді.
- ЗК08. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- СК01. Здатність генерувати задум та здійснювати розробку нової художньої ідеї та її втілення у творі сценічного мистецтва.
- СК02. Здатність до творчого сприйняття світу та його відтворення у художніх сценічних образах.
- СК03. Здатність до ефективної діяльності у колективі в процесі створення сценічного твору, керівництва роботою і / або участі у складі творчої групи в процесі його підготовки.
- СК04. Здатність до професійного опанування змістових (інформаційного, виразно-образного) рівнів сценічного твору.
- СК05. Здатність до публічної презентації результату своєї творчої (інтелектуальної) діяльності.
- СК06. Здатність до оперування специфічною системою виразальних засобів при створенні та виробництві сценічного твору.
- СК08. Здатність оперувати новітніми інформаційними й цифровими технологіями в процесі реалізації художньої ідеї, осмислення та

популяризації творчого продукту.

- СК09. Здатність співвідносити особисте розуміння художньої ідеї та твору із зовнішнім контекстом.
- СК10. Здатність до критичного аналізу, оцінки та синтезу нових складних ідей у творчо-виробничій сценічній діяльності.
- СК11. Здатність до спілкування з широкою професійною та науковою спільнотою та громадськістю з питань сценічного мистецтва та виробництва, до взаємодії із представниками інших творчих професій.
- СК12. Здатність передавати знання про сценічне мистецтво та практичний досвід фахівцям і нефаківцям.
- СК14. Здатність аналізувати твори літератури і мистецтва на основі критичного осмислення теорій, принципів, методів і понять сценічного мистецтва.

Згідно з вимогами освітньої програми навчальна дисципліна спрямована на формування **програмних результатів навчання:**

- ПР02. Мати концептуальні наукові та практичні знання у сфері сценічного мистецтва.
- ПР03. Вільно спілкуватися з професійних питань державною та іноземною мовами усно і письмово.
- ПР04. Здійснювати пошук необхідної інформації у професійній літературі, в мережі Інтернет та інших джерелах.
- ПР05. Застосовувати сучасні цифрові технології та спеціалізоване програмне забезпечення до розв'язання відповідних задач професійної діяльності у сфері сценічного мистецтва.
- ПР06. Аналізувати проблемні ситуації й приймати обґрунтовані рішення для їх розв'язання.
- ПР07. Генерувати та концептуалізувати художню ідею та твір.
- ПР08. Обирати, аналізувати та інтерпретувати художній твір для показу (демонстрації), самостійно обирати критерії для його оцінки.

- ПР09. Співвідносити мистецькі ідеї та твори із соціальним, культурним та історичним контекстом для глибшого їх розуміння.
- ПР14. Самостійно ідентифікувати напрями та концепції сценічного мистецтва у контексті сучасного художнього життя.
- ПР15. Аналізувати та оцінювати досягнення художньої культури, твори літератури та мистецтва з урахуванням історичного контексту. Здійснювати аргументований критичний аналіз творів сценічного мистецтва. Виявляти тенденції розвитку сучасного мистецько-художнього процесу.
- ПР16. Визначати творчі можливості та перспективи особистого розвитку, здійснювати психологічну саморегуляцію.
- ПР17. Аналізувати та враховувати естетичні запити глядачів.

Перелік тем

І курс, 1 семестр

Тема 1. Дисципліна «Сценічна мова»: термінологія, теорія та практика.

Побудова та функціонування мовного апарату.

- Мета і завдання дисципліни.
- Термінологія дисципліни (мовно-голосовий апарат, резонатори, регістри, звук «у маску», «опорне» звучання, посилення звуку тощо).
- Анатомія та фізіологія мовно-голосового апарату людини.
- Гігієна голосу актора та профілактика професійних захворювань.

Тема 2. Дихання

- Роль дихання для сценічного мовлення.
- Будова дихальної системи людини. Зняття м'язових затисків. Практичне засвоєння правильної статури.
- Типи дихання. Фонаційне дихання. Засвоєння комбінованого черевно-грудного (діафрагмального) типу дихання.
- Виховання носового дихання. Переваги носового дихання перед ротовим. Фіксований вдих та видих.

- Дихальна гімнастика: у статиці – лежачи, сидячи, стоячи; у динаміці – ходіння, біг, нахили, присідання тощо.
- Координація дихання, руху та вільного звучання.

Тема 3. Звукоутворення: постановка голосу

- Визначення та закріплення центру голосу.
- Зняття м'язових затисків органів, що утворюють мову.
- Укріплення м'язової мускулатури.
- Використання скакалки для напрацювання «опорного» звучання.
- Резонаторно-артикуляційний тренінг.
- Виховання фонематичного слуху.

Тема 4. Норми орфопії

- Орфопічні норми сучасної української літературної мови.
- Норми вимови голосних та приголосних звуків.
- Нескладотворчий голосний [ў].

Тема 5. Дикція

- Артикуляційна гімнастика для губ, язика, нижньої щелепи.
- Вплив роботи гортані та артикуляційного апарату на процес звукоутворення. Зняття затиску гортані.
- Вимова голосних звуків. Вимова приголосних звуків. Вимова йотованих звуків.
- Артикуляція вибухових, вібрантів, сонорних, свистячих, шиплячих приголосних та африкатів.
- Вимова звукосполучень.
- Тренування йотованих звуків, подвоєних приголосних.
- Дикційний тренінг.

Тема 6. Читання з аркуша. Динаміка голосу й розділові знаки

- Читання незнайомого тексту (з найкращих надбань класичної та сучасної української та світової літератури та драматургії) з «аркуша».
- Синтаксис української мови, правила логічної інтонації.

- Правила логічної інтонації розділових знаків: крапки, коми, двокрапки, тире, знаку оклику і т.д.

Тема 7. Індивідуальні особливості мови здобувачів вищої освіти

- Вивчення індивідуальних особливостей мовно-голосового апарату здобувачів вищої освіти.
- Голосові недоліки та шляхи їх усунення.
- Мовна аритмія. Визначення індивідуального характеру мовної аритмії. Індивідуальне тренування голосу, дихання та дикції.

Тема 8. Індивідуальна робота з текстовим матеріалом у русі

- Тренування дихання та мовного апарату здобувача вищої освіти в роботі з текстовим матеріалом (невеликі вірші, приказки, загадки, скоромовки) у статиці та з активним фізичним навантаженням.

І курс, 2 семестр

Тема 9. Дихання і голос

- Подальший розвиток фонаційного дихання у статиці та в русі.
- «Польотність» звуку.
- Вправи у трьох регістрах: грудному, середньому, головному.
- Тренінг на координацію дихання і звучання у статиці та в русі.

Тема 10. Дикція та орфоепія: удосконалення правильної вимови

- Удосконалення правильної вимови та дикції.
- Дикційний тренінг на базі ускладнених звукосполучень.
- Закріплення вірної вимови голосних та приголосних звуків.
- Складні артикуляційні звукосполучення.
- Темп і ритм звучання. Три темпи звучання (повільний, середній, швидкий). Наголоси: правила наголошування слів.

Тема 11. Аналіз тексту: ідейно-тематичний, логічний, дійовий; його архітектоніка

- Аналіз тексту: тема та ідея твору, жанрова особливість, композиція та сюжет.

- Логічні та психологічні паузи, логічний наголос.
- Тренування інтонаційних моделей.
- Дійовий аналіз твору: поділ на частини, визначення подій, надзавдання.
- Фрази, мовні такти.
- Архітектоніка твору: пролог, експозиція, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка, епілог.

Тема 12. Художнє втілення прозового уривку описового характеру

- Робота над прозовим уривком описового характеру.
- Архітектоніка текстового матеріалу.
- Логічність та перспектива розповіді, спілкування з глядачем.

II курс, 3 семестр

Тема 13. Дихально-голосова опора

- Звучання в «маску».
- Гучне й тихе звучання. Голосність мови.
- Зміна темпу.
- Розвиток гнучкості, витривалості та «польотності» голосу в індивідуальних та парних вправах.
- Розвиток фонаційного дихання в статиці та в русі.
- Використання скакалок, м'ячиків, тренувальних паличок у роботі над складними скоромовками в русі, на утримання «опорного» звучання, потім у статиці з різними задачами, підтекстами.

Тема 14. Дикційне тренування

- Особливості звукоутворення фонем.
- Дикційне тренування складних артикуляційних сполучень та слів для досягнення легкого і вільного вимовляння, без напруження.
- Дикційний тренінг підвищеної складності.
- Автоматизація правильних навичок.
- Скоромовки, нісенітниці.

- Індивідуальне тренування голосу, дихання та дикції.

Тема 15. Діапазон голосу. Регістри

- Поняття звуковисотного діапазону.
- Змішано-регістрове звучання.
- Вирівнювання регістрів голосу.

Тема 16. Закони мовного спілкування на сцені. Діалоги, ансамблі

- Донесення та оцінка інформації через мовне спілкування.
- Мета та надзадача спілкування.
- Парні вправи для засвоєння елементів сценічного діалогу на базі скоромовок, коротких текстів.
- Діалоги, ансамблі.

Тема 17. Художнє втілення казки: словесна дія, мовна характеристика персонажів

- Жанр казки.
- Орфоепічний та логічний розбір казки.
- Логічна та художня перспектива мовлення, подія, поняття «наскрізна дія», «словесна дія».
- Авторська мова та мова персонажів.
- Передача дій і думок через пряму мову персонажа та оповідача (автора).
- Засвоєння елементів словесної дії в роботі з казкою.

II курс, 4 семестр

Тема 18. Розвиток «опорного» звучання з використанням різних регістрів

- Продовження роботи над укріпленням м'язів дихально-голосової опори.
- Вправи для подальшого вдосконалення мовно-голосового апарату.
- Вправи зі зміною темпу, гучності звуку підвищеної складності.

Тема 19. Дикційно-орфоепічне вдосконалення мовлення

- Комплексна робота над голосом, диханням і дикцією.
- Дикційний тренінг із використанням надскладних звукосполучень.
- Виконання складних скоромовок, блоків скоромовок, довгоговірок з

фізичним навантаженням через фізичні вправи та ігри, спочатку у повільному темпоритмі, поступово переходячи до швидкого і дуже швидкого темпоритму.

Тема 20. Віршоване мовлення: системи віршування, поетичні жанри, особливості драматургії віршового твору

- Головні відмінності прозового та віршового мовлення.
- Системи віршування (силабічна, силабо-тонічна, тонічна).
- Віршові розміри - двоскладові та трискладові: ямб, хорей, дактиль, амфібрахій, анапест.
- Ритміка вірша.
- Рядки віршів та мовні такти.
- Віршові паузи, цезури, перенесення.
- Рима, способи римування.
- Строфа, види строф.
- Поетичні жанри.
- Поняття та особливості жанру віршового твору, його теми та ідеї.
- Сміслові та психологічні виправдання паузи в процесі виконання твору.

Тема 21. Мова автора і мова дійових осіб у віршових творах

- Інтонаційно-логічна виразність у віршовій формі.
- Виконання лірико-епічних творів.
- Втілення ліричного «Я» поета.
- Особливості читання громадянської, інтимної, філософської та пейзажної лірики.
- Створення образу оповідача і характер персонажа.

Тема 22. Сценічна інтерпретація віршового тексту

- Робота з віршовим текстом будь-якого поетичного жанру (балада, сонет, віршована казка, поема).
- Елементи словесної дії в роботі над віршем.
- Розвиток кантиленного звучання в роботі з поетичним твором.

- Співвіднесення словесної дії з інтонаційною ритмікою віршу.
- Робота над композиційною побудовою твору.

Тема 23. Художнє втілення байки

- Особливості виконання байки.
- Мова автора.
- Пошуки характерності мовлення персонажів.

III курс, 5 семестр

Тема 24. Техніка мовлення

- Вправи на силу, швидкість, різку зміну темпу й ритму звучання.
- Тренування тихого опорного звучання в різних пластичних положеннях і темпо-ритмічних змінах.
- Виділення найважливіших слів у тексті, чітке формулювання думки.
- Використання жестів і міміки.
- Вимовляння тексту з різною інтонацією, підтекстами, настроєм.
- Тренування сили голосу, його інтонаційної та тембральної рухливості.
- Групові вправи для вироблення навичок ансамблевого звучання на базі спеціально підібраних текстів.
- Тренування мовно-голосового апарату підвищеної складності.

Тема 25. Розвиток діапазону голосу

- Розвиток звуковисотного, динамічного, темпоритмічного діапазону голосу.
- Удосконалення можливостей діапазону голосу.
- Вправи на вирівнювання регістрів голосу.

Тема 26. Особливості роботи над творами, написаними гекзаметром

- Поняття епічного твору.
- Гекзаметр: знайомство з особливостями структури гекзаметру, поняттями - цезури, художньої перспективи тощо.
- Втілення художнього задуму віршового тексту у різному регістровому звучанні в елементах повтору, канонах, ритмічних і мелодійних

малюнках.

- Робота з гекзаметром в різних комбінаціях темпу, висоти й тембру звучання.

Тема 27. Привласнювання авторського тексту: оволодіння законами перетворення авторського тексту на живу словесну дію

- Розробка «біографії», ідейно-тематичного аналізу твору.
- Досягнення простоти та природності у виконанні авторського тексту.
- Використання багатообразних методів і принципів логічного розгортання матеріалу.
- Розбудова композиції за драматургічними законами.
- Злагожденість і закінченість думки, як важливих компонентів для розкриття образності авторського задуму.

Тема 28. Сценічна інтерпретація прозового тексту дієвого характеру

- Ритміка прозаїчної мови.
- Текст: мова автора, жанр, час написання.
- Визначення теми, ідеї, жанру, подієвого ряду, архітектоніки (експозиція, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка), надзавдання, конфлікту, характерів героїв.
- Контекст.
- Створення мовних характеристик образів твору та образа оповідача-автора, а також відношення автора до героїв.
- Пластична виразність актора-оповідача.

III курс, 6 семестр

Тема 29. Техніка мовлення підвищеної складності

- Продовження роботи над фонаційним диханням, дикцією, голосом у поєднанні з фізичним навантаженням.
- Індивідуальний та груповий тренінг з техніки мовлення.
- Тренінг колективного оповідання.
- Вправи для розвитку навичок ансамблевого звучання.

- Органічність та непереривність словесної дії.

Тема 30. Розширення діапазону голосу: рухливість голосу, складні ритмічні малюнки

- Закріплення навичок звучання в різних регістрах.
- Складні групові вправи для розвитку діапазону голосу.
- Вправи на різку трансформацію голосу.
- Різноманітність тембрів.
- Зміна «кольору» голосу в залежності від настрою, фізичного стану студента.
- Стійкість голосу.

Тема 31. Діалектне мовлення: традиції, характерність у звучанні

- Діалектні особливості звучання різних регіонів України.
- Мелодика мови різних діалектів та говірок України.
- Виразні мовленнєві фарби виконавця.
- Використання аудіовізуальних та технічних засобів (кіно, мультиплікація) для динамічної наочності історико-культурної мовленнєвої спадщини.

Тема 32. Словесна дія у драматургічній мові

- Елементи словесної дії в драматургічній мові.
- Підтекст і його підпорядкування надзавданню.
- Розкриття особливості стилістики автора, його дієвої лінії: зовнішньої (сюжетної) та внутрішньої (психологічної).
- Сценічні діалоги. Темпоритм діалогу.
- Зміст і стиль.
- Слово-жест. Слово-дія.
- Спілкування. Взаємодія. Конфлікт.
- Вправи на дієвість слова.

Тема 33. Робота зі сценічним монологом

- Основні принципи роботи над сценічним монологом.

- Монолог в обставинах публічної самотності. Спрямований монолог. Внутрішній монолог.
- Конфлікт, надзадача, словесна дія, перспектива монологу.
- Підтекст.
- Опанування запропонованими обставинами.
- Використання позамовних засобів: жесту, міміки, ритму, характеру дихання.
- Пошук засобів художньої виразності, створення мовної характеристики персонажу в роботі над монологом.
- Зовнішній вигляд виконавця.

IV курс, 7 семестр

Тема 34. Культура і виразність слова на сцені

- Робота над мовно-голосовою характеристикою персонажа у дипломних виставах.
- Координація словесної дії з зовнішнім образом персонажа й пластичним рішенням вистави.
- Культура та виразність мовлення.
- Володіння голосом.
- Поглиблене оволодіння такими елементами акторської майстерності, як «бачення», «внутрішній монолог», «підтекст», «жанр», «художня інтерпретація».
- Вміння працювати з партнером.

Тема 35. Засоби виразності у створенні індивідуальної звукової акторської палітри

- Сила, висота та тембр голосу.
- Три рівні сугестивності (захоплення голосовими характеристиками та змістом слова уваги глядача) голосу.
- Інтонаційне оформлення висловлення, емоційне переживання.
- Звучання в складних сценічних ситуаціях.

- Використання міжпредметних зав'язків («Майстерність актора», «Сценічний рух», «Танець», «Вокал»).
- Індивідуальна робота з текстом ролі.
- Зйомка робочого матеріалу на відео.
- Урахування зауважень, виправлення помилок.

Тема 36. Сценічна інтерпретація завершеного літературного твору будь-якого жанру

- Створення образів і характерів у завершеному літературному творі.
- Віртуозність навичок голосоведіння.
- Самоконтроль за професійною формою.
- Поєднання словесної дії з зовнішнім образом і пластичним рішенням.
- Психологічне навантаження.

Форми та технології навчання

Групові практичні заняття, індивідуальні практичні заняття, самостійна робота, консультації викладача, публічна презентація, зйомки відео.

Навчальні ресурси

Навчальні аудиторії, точки бездротового доступу до мережі Інтернет, кабінет історії театру, театральна бібліотека, усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни текстові матеріали надсилаються у відповідну групу Viber, Messenger, Telegram, Instagram тощо; під час навчального процесу можуть використовуватись м'ячики, скакалки, гімнастичні палки, мотузки, канати тощо.

Система оцінювання

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види	Оцінк а	Оцінка за національною шкалою	
		для диференційованого	для заліку

навчальної діяльності	ECTS	заліку	
90–100	A	Відмінно	зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C		
64–74	D	Задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано, з можливістю повторного складання
1–34	F	Незадовільно, з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано, з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти

90–100–A – відмінно - здобувач вищої освіти демонструє абсолютне розуміння вправ, сформованість і стійкість використовуваних умінь і навичок, високий рівень свідомого мислення та мовної підготовки при створенні художнього образу твору, наявність яскравої творчої інтерпретації літературного твору та високий рівень емоційного та змістовного наповнення, розкрито зміст матеріалу в повному обсязі, відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок, яскрава реалізація артистичних здібностей, що використовуються при публічному показі

82–89–B – добре - вище середнього рівня, лише з незначною кількістю помилок, які здобувач вищої освіти легко зможе виправити після зауважень викладача, демонструє достатньо високий рівень свідомого мислення та мовної підготовки при створенні художнього образу твору без суттєвих недоліків та помилок, наявність адекватної реалізації авторського задуму та елементи власної інтерпретації художнього твору, достатньо високий

рівень емоційного наповнення та творчої співпраці з викладачем, значна узгодженість, достатня сформованість вмінь і навичок, що використовуються при публічному виступі, але недостатня їх стійкість, зміст матеріалу розкрито досить точно і виразно

75–81–С – добре - в цілому правильна робота, здобувач вищої освіти демонструє розвинутий рівень свідомого мислення та належний рівень мовної підготовки при створенні художнього образу, але має незначні недоліки чи помилки, або деякі голосові вади, що можливо виправити при подальшому навчанні, адекватно реалізує авторський задум, але або не має власної інтерпретації, або вона непереконлива, частково не закріплено уміння та навички, можливі незначні помилки вербального ряду, достатній рівень емоційного наповнення та узгодженості з викладачем, навички та вміння, що використовуються при публічному виступі сформовані, але проявляються епізодично, наявне деяке сценічне хвилювання, що заважає створенню повноцінного враження від виступу, матеріал донесено непогано, але моментами не досить виразно

64–74–D – достатньо задовільно - здобувач вищої освіти демонструє в цілому достатній рівень мовної підготовки, наявні помилки при виконанні літературних творів на вербальному рівні (інтонування, не чітке ведення думки, недотримання ритму та неузгодженість темпів, неодноразово забуває вербальний текст, має посередні голосові дані, але демонструє їх незначний розвиток впродовж навчання), має достатній рівень емоційного наповнення художнього образу, власна інтерпретація відсутня, достатній рівень координації зауважень, демонструє достатню сформованість вмінь і навичок, що використовуються при публічному виступі але не має стабільності, уміння та навички ще не доведено до автоматизму, непогано, але зі значною кількістю недоліків, матеріал розкрито неточно і невиразно

60–63–E – задовільно - здобувач вищої освіти демонструє посередню мовну підготовку, але індивідуальну програму опанував, наявні значні помилки

у виконанні творів на вербальному рівні (інтонує, немає чіткої думки, проблеми з відчуттям ритму, в'яла дикція та погана артикуляція, недостатньо сформовані навички опорного змішано-діафрагмального дихання, голосові та діалектичні вади, що складно виправити, має посередні мовні навички та відсутність їх розвитку упродовж навчання), посередній рівень емоційного наповнення художнього образу та невиразна акторська робота, низький рівень координації зауважень, може заважати партнерам по сцені (в уривках та дипломних виставах) демонструє посередню та епізодичну сформованість вмінь і навичок, що використовуються при публічному виступі, йому важко впоратися із запропонованими вправами, виконання задовольняє мінімальні критерії, суттєва кількість помилок, зміст матеріалу розкрито мінімально

35–59–FX – незадовільно (з можливістю повторного складання) - здобувач вищої освіти демонструє низький рівень мовно-технічної підготовки, не в повному обсязі опанував індивідуальну програму, наявні значні помилки при виконанні матеріалу, що спотворюють текст літературного твору – забуває вербальний текст, робить невиправдані зупинки, має значні голосові вади чи низький рівень мовних навичок і вмінь, але розуміє, що потрібно попрацювати над виконанням вправ перед тим, як перескласти, доопрацювати зміст та виразність матеріалу, неартистичне виконання

0–34–F– дуже незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни) - програма не опанована, голосові навички, які здобувач вищої освіти не завжди контролює, сформовано на початковому рівні, необхідна серйозна подальша робота, обов'язковим є повторний курс

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості здобувачів вищої освіти з особливими потребами.

Неформальна освіта.

У межах вивчення навчальної дисципліни передбачається участь здобувачів вищої освіти у міжнародних та вітчизняних конкурсах творчих робіт, відвідування культурно-мистецьких заходів тощо.

Політика курсу

Викладення дисципліни відповідає вимогам «Положення ХНУМ імені І. П. Котляревського про академічну доброчесність»

<http://num.kharkiv.ua/share/docs/normat/PolozhennyaAkademDobrochesnist.pdf>

(дата звернення: 31.08.23) та «Кодексу академічної доброчесності ХНУМ імені І. П. Котляревського»

<http://num.kharkiv.ua/share/docs/normat/KodeksAkademDobrochesnosti.pdf> (дата звернення: 31.08.23)

Рекомендовані джерела

1. Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів: Світ, 2003. 432 с.
2. Баннік В.М. Сценічна мова. Навчальний посібник для студентів учбових закладів культури і освіти, шкіл мистецтв, керівників колективів художнього слова. Олександрія, 2007. 140 с.
3. Ботвина Н.В. Міжнародні культурні традиції: мова та етика: Навч. посібник. 2-ге вид., доп. та перероб. Київ: Арттек, 2002. 208 с.
4. Важньова Л. А. Скоромовки в мовному тренінгу (Практикум зі сценічної мови) : Навч. посібник. Харків : Колегіум, 2015. 172 с.
5. Волощак М. Неправильно - правильно: Довідник з українського слововживання. Київ: Українська видавнича спілка, 2003. 160 с.
6. Гладишева А. О. Сценічна мова. Дикційна та орфоепічна нормативність : Навч. посібник. К. : ТОВ «Червона Рута - Турс», 2007. 266 с.

7. Головащук С.І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. Київ: Либідь, 2000. 192 с.
8. Головащук С. І. Словник наголосів : Понад 20 000 слів. К. : Наук. думка, 2003. 320 с.
9. Грицан Н. В. Слово у поетичному театрі : Навчально-методичний посібник. – Івано-Франківськ, 2008. 300 с.
10. Грінюк Т. Л. Віршована форма в сценічній мові. Засоби підвищення віршової виразності у роботі над жанром, родом, видом, формою віршування : навч. - метод. посібник зі сценічної мови. Харків : Вид-во “Естет Прінт”, 2019. 120 с.
11. Дубчак О. Чути українською. У світі звуки[ў] і букв. Київ : Віхола, 2020. 192 с. (Серія «Наукпоп»).
12. Заворотній О.Т. Мистецтво живого слова. Рівне: РДГУ, 2003. 251 с.
13. Ігнатюк М. М., Сулятицький М. І. Свічадо зореслова : Посібник-хрестоматія зі сценічної мови для студентів вищих навчальних закладів культури і мистецтв. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 532 с.
14. Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови. К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 303 с.
15. Овчиннікова А.П. П'ять кроків до гарної мови: Мовна комунікація: техніка мовлення/ За ред. А.Ю. Цофнаса. 2-ге вид., доп. Одеса: Фенікс, 2008. 192 с.
16. Орфоепічний словник української мови: У 2-х т. Т.1 / За ред. Ф. О. Нікітіна і В. М. Русанівського. Київ: Довіра, 2001. 955 с. Т.2 / За ред. М. М. Пещак, В. М. Русанівського. Київ: Довіра, 2003. 917 с.
17. Нечаєнко Т. В. Словесна дія : Основи техніки мовлення. Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів культури і мистецтв. К. : НАКККіМ, 2000. 136 с.
18. Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради. Київ: Либідь, 2001. 240 с.

19. Раденко Ю. В. Сценічна мова : навч. посіб. Київ : Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, 2015. 317 с.: іл.
20. Ревуцький Д. М. Живе слово. Теорія виразного читання для школи. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2001. 199 с.
21. Український правопис. 4-е вид., виправл. і доп. Київ: Наук. думка, 2001. 236 с.
22. Фіцалович Х. П. Основи художнього читання та риторики. Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського ун-ту, 2000. 120 с.
23. Шейко Ю. П. Пошук живого слова : навч. посібник з подолання проблем сценічної мови. Харків : Колегіум, 2011. 187 с.

Рекомендовані інтернет-ресурси

1. Виконання вправ на розвиток уміння виразного мовлення як засобу педагогічного впливу <http://um.co.ua/2/2-8/2-83260.html> (дата звернення: 31.08.23)
2. Горох / Онлайн-бібліотека словників української мови <https://goroh.pp.ua> (дата звернення: 31.08.23)
3. Клуб Поезії http://www.poetryclub.com.ua/poets_of_ua.php (дата звернення: 31.08.23)
4. ЛІ 69 Логопедія. Підручник. За ред. М.К.Шеремет. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. - 376 с.: іл. <https://studfile.net/preview/2041266/> (дата звернення: 31.08.23)
5. Майстер - клас зі сценічної мови. Робота - Грінік Тетяни Леонідівни - викладача зі сценічної мови <https://youtube.com/watch?v=e93u5okgkUY&feature=share> (дата звернення: 31.08.23)
6. Проект відеопоезії «Жінки, діти і тварини України крізь війну» <https://www.facebook.com/1631739780445335/posts/pfbid0vKregrVDoyjF4wtsuc8FvywYd6BCNAE4DoB6NRZB9JpnRdxW8uWGZ6DaqJ5iJbcVI/?sfnsn=mo> (дата звернення: 31.08.23)

7. Скоромовки (індивідуальні, групові, на три реєстри)
<https://youtu.be/WWP4rHatX20> (дата звернення: 31.08.23)
8. Словник UA / портал української мови та культури
<https://slovnyk.ua/index.php> (дата звернення: 31.08.23)
9. Сучасна українська мова. Частина I. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія: навчально-методичний посібник: [препринт]
Кадочнікова, Олена <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/7518> (дата звернення: 31.08.23)
10. Техніка мовлення https://stud.com.ua/87284/literatura/tehnika_movlennya
(дата звернення: 31.08.23)
11. Українська література / Електронна бібліотека - Все для вивчення Укр. літ. <https://ukrclassic.com.ua> (дата звернення: 31.08.23)
12. Український лінгвістичний портал / «Словники України» online
<https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/> (дата звернення: 31.08.23)
13. УкрЛіб / Бібліотека Української Літератури <https://www.ukrlib.com.ua>
(дата звернення: 31.08.23)
14. Цикл вправ для розвитку голосового діапазону акторів від Наталії Цимбал <https://youtu.be/wxh7YerNvXc> (дата звернення: 31.08.23)
15. Litcentr / Список словників української мови <https://litcentr.in.ua/index/0-55>
(дата звернення: 31.08.23)
16. UkrBooks.com українська та світова література <http://ukrbooks.com/ua/>
(дата звернення: 31.08.23)